

A HUDI20029 Kocsi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Budapest
2018

Jelen fenntartási terv a Földművelésügyi Minisztérium TMF/667/5/2015. ügyiratszámom kibocsátott levele alapján, a Természetvédelmi kártalanítás fejezeti kezelésű előirányzat terhére készült

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

székhely: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy

postacím: 1121 Budapest, Költő u. 21.

Tel: 0036-391-4610 Fax: 0036-200-1168

E-mail: dinpi@dinpi.hu

Web: <http://www.dinpi.hu>

Felelős tervezők

Baranyai Zsolt

Fábián Zsófia

Vezető szakértők

Bérces Sándor (természetvédelem)

Csonka Péter

Közreműködő szakértők

Szövényi Zsolt Gergely

© Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság 2018

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	4
1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	10
3.2. Kezelési javaslatok	10
3.2.1. Élőhelyek kezelése	10
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	19
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	19
3.2.4. Kutatás, monitorozás	20
3.2.5. Mellékletek	21
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	22
3.3.1. Agrártámogatások	22
3.3.2. Pályázatok	23
3.3.3. Egyéb	23
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	23
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	23
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	24
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	26
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	28
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	29
1.1. Környezeti adottságok	29
1.1.1. Éghajlati adottságok	29
1.1.2. Vízrajzi adottságok	29
1.1.3. Talajtani adottságok	29
1.2. Természeti adottságok	30
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	31
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	32
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	32
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	33
1.3. Területhasználat	33
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	33
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	33
1.3.3. Területhasználat és kezelés	34
2. Felhasznált irodalom	38
3. Mellékletek	39

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve: Kocsi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (továbbiakban: kjTT)

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója: HUDI20029

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése: 47,25 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek (a *-gal jelöltek kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok)

- Síksági pannon löszgyepek (6250)*

1.4.2. Jelölő fajok

- ürge (*Spermophilus citellus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE		
Kocs	47,25	0,81

1. táblázat: Érintett települések

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezete	Kocs területén	45,25 (95,77%)	az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény

Típus	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
helyi önkormány- zati védelem	Hosszú-völgy	44,29 (93,73%)	Kocs Község Önkormányzata Képviselő- testületének 13/2013.(IX.25.) önkormányzati rendelete a helyi egyedi védeleméről*

2. táblázat: Egyéb védettségi kategóriák

*A 13/2013. (IX.25.) önkormányzati rendelet nem a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján helyezi védelem alá a területet, hanem más jellegű – elsősorban építészeti – objektumokkal együtt. Ennek ellenére helyi jelentőségű védett természeti területként kezelhető.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület helyi jelentőségű védett természeti területet érint, amelynek kezelési terve nincs.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Kocs Község Önkormányzat Képviselő testületének 8/2002. (III.1.) számú, többször módosított határozata Kocs község Településszerkezeti Tervéről
- Kocs Község Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2002. (III. 4.) számú, többször módosított rendelete Kocs Község Helyi Építési Szabályozásáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- 5/2015. (VII. 28.) FM rendelet a 2015. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az erdőgazdálkodás tartamosságát és fejlesztését szolgáló körzeti erdőtervezési keretértékekről
- 1.16. számú Sári – Bakonyaljai Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve, 2016.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- A tervezési terület a Bakonyalja-Komáromi vadgazdálkodási Tájégség egység 11-251510 kódszámú vadgazdálkodási egységébe tartozik. A területre jelenleg nincs érvényben sem tájégségi vadgazdálkodási terv, sem vadgazdálkodási üzemterv. Vadászatra jogosult: Kocs Községi Földtulajdonosok Vadásztársasága.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A területen nyilvántartott halgazdálkodási vízterület nem található.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Vízyűjtő-gazdálkodási terv 1-5 Cuhai-Bakony-ér és Concó alegység Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, 2016. április, Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- a Kocs-Mocsai vízfolyás felső szakasza érinti a területet

2. Veszélyeztető tényezők

A veszélyeztető tényezők felsorolásánál figyelembe vettük a Natura adatlapon felsorolt tényezőket, amelyeket az aktuális állapotra alakítva ismertetünk. Az érintett terület %-os nagyságát a teljes területéhez viszonyítva adjuk meg.

Belső veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.01	intenzív vagy intenzívebb kaszálás	M	30	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A teljes kaszált területet nagyjából egy időben kaszálják le, ami homogenizálja az élőhelyet.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	H	40	Síksági pannon löszgyepek (6250)*, ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) Megindul a növényzet avasodása, ezzel egy időben megjelennek az idegenhonos inváziós fajok, és beindul a nem kívánt szukcesszió. Az ürge, mint a területen jelölő faj, élőhelyét kedvezőtlenül befolyásolja a legeltetés felhagyása.
B02	erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	H	70	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A telepített akác ültetvények a jelölő élőhelytípus korábbi területén vannak, spontán terjedésük a jelölő élőhelytípus jelenlegi kiterjedését tovább csökkenti, a tisztásokon foltokban fennmaradt gyeptakartok eltűnéséhez vezet.
F03.01	vadászat	L	30	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A tevékenységhez kapcsolódó taposás a terület zavarásával jár.
F03.01.01	vadak károkozása	M	10	Síksági pannon löszgyepek (6250)*, Elsősorban a vaddisznók túsúkkal visszavetik a növényzet felújulását, illetve a gyeptakarót felsértik.
F04.01	növények kiásása	M	10	Síksági pannon löszgyepek (6250)* Leginkább a területen előforduló nem Natura 2000 jelölő, de védett tarka sáfrány (<i>Crocus reticulatus</i>) kiásásával veszélyeztetik a növény fennmaradását és egyben megsértik a gyeptakarót is, ami fokozza a gyomosodás valószínűségét.
G01.03	motoros járművel végzett tevékenység	H	20	Síksági pannon löszgyepek (6250)* Az élőhelyeket közvetlenül károsítja, teret nyit a gyomosodásnak, ami a gyep leromlásához vezet.

I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	70	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A területen jelen lévő idegenhonos inváziós fajok: fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>), bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>), gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>). Az élőhelyeket teljesen átalakítja, megszűnésükhöz vezet, a fajok az élőhely átalakulásával eltűnnek.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	10	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A domboldalakon jellemző a szukcesszió, ahol a legeltetés hiánya folytán cserjésedés indul be. A szukcesszió a jelölő élőhelyek fokozatos eltűnését eredményezi.

3. táblázat: Belső veszélyeztető tényezők

Kívülről ható veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	5	Síksági pannon löszgyepek (6250) Közvetett hatásként jelentkezik, elsősorban ott, ahol a szegélyt túlszántották, vagy szántó határolja a területet. Innen bemosódnak a tápanyagok és a vegyszerek, megbontják a gyepek egyensúlyát, így degradálódik az élőhely. Mezőgazdasági célból repülőről permetezik a környező szántóterületeket. A szétszórt vegyszerek a szél útján eljutnak a területre is, bemosódnak a tápanyagok és a vegyszerek, megbontják a gyepek egyensúlyát, így degradálódik az élőhely.
E03.01	háztartási hulladék	L	5	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A területen lévő hétvégi házakból származó háztartási hulladék kiszórása a területet degradálja, gyomosodáshoz vezet.
H01.03	egyéb pontszerű felszíni vízszennyezés	L	5	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A környező zártkertekből és pinceházakból származó szennyvíz (gépek mosása, szivattyúzás, stb) talajba, illetve a területen lévő vízenyős területre jutása károsan befolyásolja az ottani élőhelyet és növényzetet. Megindul a gyepek degradálódása, gyomosodása.

4. táblázat: Kívülről ható veszélyeztető tényezők

Potenciálisan a jövőben ható veszélyeztető tényező:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
C01.01	homok-és kavicskitermelés	M	10	Síksági pannon löszgyepek (6250)* A helyiek saját felhasználás céljából kis mennyiségekben, de folyamatosan viszik el a homokot a területről.

5. táblázat: Kívülről ható veszélyeztető tényezők

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Rendeltetés: A terület őrizze meg a löszvölgyekre jellemző löszgyep társulások mára fragmentálódva megmaradt elemeit, az ott található közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípust, valamint védett növény és állatfajok populációit.

Célkitűzés: Mozaikos élőhelyhasználat bevezetése, mely az élőhelyi és domborzati változatossághoz alkalmazkodik. A jelölő élőhely hosszú távú fennmaradását elősegítő kaszálási és legeltetési gyakorlatot szükséges kialakítani, mely megfelelő körülményeket teremt az ürge (*Spermophilus citellus*) visszatelepítéséhez. Szükséges a gyepterületeket veszélyeztető, a nem üzemtervezett területeken terjedő fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), cserjés gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) állományok és egyéb a területen megjelenő idegenhonos inváziós növényfajok visszaszorítása. A jelölő gyepterületeket (Síksági pannon löszgyepek (6250)*) veszélyeztető üzemtervezett erdők átalakítása javasolt termőhelynek megfelelő erdőállományokká. Az erdőkben kis foltokban fennmaradt jelölő élőhely-fragmentumok megőrzése, azok beerdősülésének megakadályozása. A motoros járművel történő illegális használat megakadályozása, valamint a kijárt földutak megszüntetése fontos a terület zavarásának csökkentésére.

3.2. Kezelési javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A területen az elsődleges problémát a legeltetés és kaszálás mértéke, az idegenhonos inváziós fajok terjedése jelenti. Míg egyes részeket túlhasználnak, addig más területeket egyáltalán nem kezelnek. Így szabadon terjedhetnek az inváziós növények. A löszvölgy többnyire szántókkal szegélyezett, ahonnan a műtrágyák, és vegyszerek folyamatosan bemosódnak a gyepebe, így a terület szegélye jóval degradáltabb képet mutat.

A terület kezelésére vonatkozó javaslatokat a gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok tárgyalásával kezdjük, utána következnek a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok.

A gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatokhoz tartoznak a beruházásokat, fejlesztéseket, területrendezést, vállalkozásokat, illetve az ipari tevékenységeket és turizmust

érintő, az adott területre aktuálisan vonatkozó elvek, előírások, valamint a kritikus pontok beazonosítása.

Ezután következik az egyes kezelési egységek részletes jellemzése, amit kezelési egységenként a hozzájuk tartozó előírás-javaslatok, valamint vadgazdálkodási és élőhely-rekonstrukciós javaslatok felsorolása követ. **Kezelési egységnek** azt a funkcionálisan egybe tartozó csoportot nevezzük, ami azonos kezelést igénylő élőhelyeket foglal magában, az előírt kezelések betartása által biztosítva a területen található jelölő értékek (fajok és/vagy élőhelyek) megőrzését. Az azonos kezelési egységbe tartozó élőhelyek különböző élőhelytípusba is tartozhatnak, és elhelyezkedésük pontszerű, egymástól távoli is lehet; a hangsúly azon van, hogy kezelés szempontjából azonos igényűek.

A kezelési egységek lehatárolása alapvetően élőhelyek alapján történt, figyelembe véve a reális gazdálkodási lehetőségeket

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A területen az ipari, valamint bányászati tevékenység végzése tilos.
- Új épület és építmény létesítése – a természetvédelmi célú bemutatás és kezelés érdekében létesítendő építményeken kívül – nem javasolt.
- Gépjárműközlekedés csak az arra kijelölt utakon elsősorban a gazdálkodáshoz közvetlenül kapcsolódó mértékben kívánatos. Az egyéb jogosultak (pl. vízügyi munkavégzés) gépjármű közlekedés során a jelölő és hazai jogszabályok által védett értékekben kárt nem okozhatnak.
- A tanösvény állomásjelző kopjafáinak elhelyezésének átgondolása javasolt úgy, hogy azok megközelítése ne károsítsa a környező élőhelyeket, a taposási kár kisebb legyen.

Gazdálkodáshoz köthető javaslatok:

A területen elsősorban a kezelés élőhelytípushoz való harmonizációjára van szükség. A gyepeken a kezelés jelenleg aránytalan: bizonyos részeket egyáltalán nem kezelnek, ahol pedig van állat, ott a nem megfelelő hektáronkénti állategység miatt a gyepek fokozatosan degradálódnak a túllegeltetés miatt. Ugyanakkor a legeltetés hiánya és az esetleges túllegeltetést követő alulhasználat is problémát jelent más részeken, ahol az idegenhonos inváziós fajok előtörése az elmúlt időszakban felgyorsult, és komoly problémát jelent a területen.

Az egyes kezelési egységekhez kötődő élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok minden esetben kizárólag gazdálkodói szándékkal összhangban valósítandók meg

Kezelési egységek

A tervkészítés során a teljes kJT-re készült Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (továbbiakban Á-NÉR) alapú élőhelytérkép és ez alapján több típusú élőhely is megtalálható a területen. Az azonos kezelést igénylő élőhelyek és élőhely-komplexumok és a reális gazdálkodási lehetőségek alapján az alábbi kezelési egységeket határoltuk le:

KE1: gyepterületek

KE2: erdészeti ültetvények

KE3: út, szántó

1. Kezelési egység kódja, neve: KE1 – gyepterületek**Kezelési egység meghatározása:**

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a völgyben található gyepek, valamint a terület északi részén időszakonként elöntött nedvesebb nádas-gyepes terület, valamint a terület nyugati szélén lévő mesterségesen kialakított, gáttal elzárt mélyedés, melyben időszakos vízállás van.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR-kód:	H5a - Lőszgyepek, kötött talajú sztyeprétek
	OB - Jellegtelen üde gyepek
	OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
	OCxH5a - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek lőszgyepek és jellegtelen üde gyepekkel alkotott mozaikja
	H5axOB - Lőszgyepek, kötött talajú sztyeprétek x Jellegtelen üde gyepek
	P2a x H5a - Üde és nedves cserjés és lőszgyepekkel alkotott mozaikja
	S1 - Ültetett akácok
	U9 - Állóvizek
Natura élőhely:	6250* - Síksági pannon lőszgyepek

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ideális természetvédelmi kezelés a gyepterületek extenzív legeltetése, de a völgytalpi részeken és az üzemtervezett erdőkben lévő gyepfoltokon a kaszálás is elfogadható.

Mezőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- a völgyben elhelyezkedő pannon síksági lőszgyepeken (Síksági pannon lőszgyeppék (6250)*) a extenzív legeltetés ismételt bevezetése javasolt, ami megfelelő élőhelyet teremthet a terület kijelölésének alapjául szolgáló ürge (*Spermophilus citellus*) visszatelepítéséhez.
- a völgyek alsó területein lévő gyepterületeken elsősorban szintén az extenzív legeltetés bevezetése javasolt, de a gyepek fennmaradását szolgáló kaszálások folytatása is elfogadható.
- a területen növényvédőszer tárolása nem javasolt, kijuttatása a fás- és lágyszárú inváziós fajok irtása során csepegésmentes technológiával kijuttatott gyomirtó vegyszerek és a zárlati károsítók elleni, jogszabályban előírt védekezés kivételével nem támogatott.
- a gyepterületeken az inváziós fajokat (fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), cserjés gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) az élőhelyek fenntartó kaszálásával, legeltetésével, szükség szerint csepegésmentes növényvédőszer kijuttatással javasolt visszaszorítani.
- a téli legeltetés a területen nem támogatandó
- az itató- és delelőhelyek kijelölését a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal egyeztetve szükséges végezni
- tisztító kaszálás, szárzúzás augusztus 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- vadgazdálkodási berendezések elhelyezése a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten lehetséges, vadföldek kialakítása, vad kibocsátása nem javasolt

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- a völgyben található árok fenntartó jellegű kezelését a területileg illetékes nemzeti parkkal egyeztetett módon szükséges folytatni

- j. az esetleg szükségessé váló kotrás során kitermelésre került anyagot a Natura 2000 területen belül tárolni nem javasolt

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

Gyepek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet, valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet.

b. Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tüzpászták létesítése nem megengedett.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavár eltávolítását. (Megj.: Az üzemtervezett erdőterületeken található természetesen fátlan területeken is.)
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (Megj.: Elsősorban az üzemtervezett erdőkben lévő természetesen fátlan gyepterületek összehordott kaszálékának elégetése.)
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 állategység/ha.
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (Megj.: Az üzemtervezett erdőterületeken belül természetesen fátlan gyepek legeltetése kis területűk, fizikai elzártságuk és jogszabályi akadályok miatt nem lehetséges)
GY64	Kaszáló sarjűlegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos. (Megj.: A kaszálható völgyalji területek esetében.)
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.
GY80	A gyeptet évente csak egyszer lehet kaszálni. (Megj.: kivéve az inváziós fajok állományait.)

GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karamok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén erdőrészlet megosztással.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során csak a növények sikeres vegyszeres irtását követően kerülhet sor a mechanikai eltávolításra.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó, vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

6. táblázat A kaszáló területek kezelési egységekre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az inváziós faszárúak (fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), cserjés gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) irtása a gyepek fátlan állapotban tartását szolgálja, a jelölő élőhelyek kiterjedése az intézkedések által nem csökken. A legeltetés ismételt bevezetése megteremtheti az ideális feltételeit a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű faj (ürge (*Spermophilus citellus*)) visszatelepítése számára.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az élőhelyi és domborzati változatossághoz alkalmazkodó mozaikos élőhelyhasználat bevezetése, legeltetés, kaszálás, inváziós fajok visszaszorítása megteremtheti a feltételeket a jelölő élőhely (Síksági pannon löszgyepek (6250)*) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzéséhez. A kaszálás fenntartása megakadályozza a területen végbemenő szukcessziós folyamatokat, így megőrizve a jelölő élőhelyeket. A meghatározott legelő állategység biztosítja a gyepek megfelelő állapotát, mind az alul-, mind a túllegeltetést kizárja. Az ideális kezelés a legeltetés, amennyiben ez nem valósul meg, úgy a gyepterületek fenntartó kaszálása is elfogadható. A gyepeken jelen lévő, illetve a szegélyeken található nem üzemtervezett fás állományok miatt szükséges az erdőkre vonatkozó előírások alkalmazása is. Fontos az inváziós fajok visszaszorítása a gyepterületről, mely vegyszeres kezeléssel végezhető eredményesen.

2. Kezelési egység kódja, neve: KE2 - erdészeti ültetvények**Kezelési egység meghatározása:**

Ebbe a kezelési egységben tartoznak a területen található üzemtervezett erdők, kivéve a természetesen fátlan tisztás területeket.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR-kód:	OCxH5a - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek löszgyepek és jellegtelen üde gyepekkel alkotott mozaikja S1 - Akác ültetvények S1xH5a - Akác ültetvények löszgyepekkel alkotott mozaikja S4 - Ültetett erdei- és feketefenyves
Natura élőhelytípus:	kezelési egység nem érint Natura 2000 jelölő élőhelyet

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:**Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:**

- üzemtervezett idegenhonos fafajú erdők felújítása során, hosszú távon előtérbe javasolt helyezni az őshonos fajokkal történő helyettesítést, elsősorban ott, ahol terjedésükkel jelölő, vagy védett értékeket veszélyeztetnek.
- az idegenhonos erdőállományokban a fakitermelés aug. 15 és április 15 között végezhető, a természetvédelmi oltalom alatt álló tarka sárfány (*Crocus reticulatus*) védelme érdekében
- rakodó, depónia, közelítő nyomok kialakítása nem történhet Natura 2000 gyepterületen és a tarka sárfány (*Crocus reticulatus*) élőhelyein, azokat előzetesen egyeztetni szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- az idegenhonos inváziós fafajból álló erdőültetvények felújításakor a Natura 2000 jelölő gyepterületekkel érintkező részekén őshonos vagy nem terjedő idegenhonos fafajból 10-15 méter széles puffersávot javasolt kialakítani.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- vadgazdálkodási berendezések elhelyezése, vadföldek kialakítása a területileg illetékes nemzeti parkkal egyeztetett módon lehetséges folytatni

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**a. Kötelezően betartandó előírások:**

Erdők esetében a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezik a kötelezően betartandó előírásokról.

b. Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrésztlet megosztásával. (Megj.: A KE1 - gyepek területek kezelési egységbe tartozó gyepek esetében)
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (Megj.: A KE1 - gyepek területek kezelési egységbe tartozó gyepek esetében)
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (Megj.: elsősorban a Natura 2000 jelölő gyepterületekkel érintkező részeken)
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése. (Megj.: A működési területileg érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyen lehetséges)
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (Megj.: elsősorban a Natura 2000 jelölő gyepterületekkel érintkező részeken, javasolt faállomány típusokat lásd az élőhelyfejlesztés alatt)
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése. (Megj.: Elsősorban a természetvédelmi oltalom alatt álló tarka sárfány (<i>Crocus reticulatus</i>) állományának védelme érdekében)
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.

E73	Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás) történő megakadályozása.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

7. táblázat: A fás állományok kezelési egységekre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Amennyiben mutatkozik rá gazdálkodói szándék, az idegenhonos fafajú erdő-állományok őshonossá történő átalakítása természetvédelmi szempontból támogatandó, elsősorban a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható gyepterülettel érintkező részekben. Erdőszerkezet átalakításnál javasolt előnyben részesíteni a potenciális lösztölgyesekre jellemző fafajok ültetését (különösen: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), kocsánytalan tölgy (*Quercus paetraea agg.*), molyhos tölgy (*Quercus pubescens*), csertölgy (*Quercus cerris*), mezei juhar (*Acer campestre*), mezei szil (*Ulmus minor*), fehér nyár (*Populus alba*)).

Kezelési javaslatok indoklása:

Az idegenhonos inváziós fafajból álló erdőültetvények felújításakor a jelölő gyepterületekkel érintkező részekben őshonos vagy nem terjedő idegenhonos fafajból 10-15 méter széles puffersáv kialakítása védi az erdővel érintkező jelölő gyepterületeket. A talaj és gyepszint védelme az inváziós fafajokból álló erdőállományokban is biztosíthatja a természetvédelmi oltalom alatt álló tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*) és a löszgyepek maradványaként jelenlévő gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*) túlélését. A vadállomány taposásával, túráásával veszélyeztetheti a löszgyepeket, valamint a védett növényeket, ezért szükséges a vadállomány csökkentése, illetve a vadászati létesítmények megfelelő elhelyezése.

3. Kezelési egység kódja, neve: KE3 –út, szántó**Kezelési egység meghatározása:**

Ebbe a kezelési egységben tartozik a terület északi részén lévő, a településről induló bekötőút, mely a terület megközelítését teszi lehetővé, illetve a völgy nyugati oldalán levő kis szántó terület.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

ÁNÉR-kód: U11 - Út és vasúthálózat

T1 – egyéves szántók

Natura élőhelytípus: a kezelési egység nem érint Natura 2000 jelölő élőhelyet

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- az utak szélességének növelése nem javasolt, azok nyomvonalának megtartása szükséges.
- szántóterületen folytatott gazdálkodás nem veszélyeztetheti a környező gyepterületek élővilágát, ezért energetikai célú ültetvény nem alakítható ki

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**a. Kötelezően betartandó előírások:**

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet. betartása kötelező.

b. Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
SZ43	Faszárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
SZ44	Fóliasátras és üvegházás termesztés tilos.

8. táblázat: Az út, szántó kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), cserjés gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az utak zavart területe inváziós gócpontként funkcionálhat, ezért területükön az inváziós fásszárúak (fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), cserjés gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) irtása fontos feladat a jelölő élőhely megóvása érdekében. A szántó terület jelölő élőhellyel nem érintkezik, a megfelelő mezőgazdálkodási gyakorlatot követő gazdálkodás jelölő élőhelyre nem gyakorol káros hatást, ezért csak a vegyszerhasználatra és területhasználatra szükséges előírást tenni.

Kezelési egységek összefoglaló táblázata:

	Erdő	Gyep	Szántó
KE1 - gyepterületek	E11, E69, E70, E73, V01	GY01, GY02, GY08, GY09, GY14, GY15, GY23, GY24, GY28, GY29, GY30, GY31, GY34, GY42, GY45, GY64, GY67, GY68, GY71, GY80, GY103, GY107, GY109, GY117	
KE2 - erdészeti ültetvények	E11, E12, E25, E30, E50, E51, E62, E69, E70, E73, E76, E83, V01, V02		
KE3 - út, szántó	E70	GY27	SZ43, SZ44

9. táblázat: Kezelési egységek összefoglaló táblázata

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az inváziós fás szárúak (fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), cserjés gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) irtása a gyepek fátlan állapotban tartását szolgálja, míg legeltetés ismételt bevezetése megteremtheti a feltételeit a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű ürge (*Spermophilus citellus*) visszatelepítésének. (Részletesen ld.: KE1)

Az idegenhonos fafajú erdő-állományok őshonossá történő átalakítása természetvédelmi szempontból támogatandó, elsősorban a Natura 2000 jelölő gyepterületekkel érintkező részekben. Javasolt előnyben részesíteni a potenciális löszölgyesekre jellemző fafajok ültetését (Részletesen ld: KE2)

A nem erdőtervezett részekben az inváziós fajok megjelenése esetén azok eltávolítása javasolt (Részletesen ld: KE3)

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló védett fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhely kezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé. Ennél fogva a kezelési egységekre vonatkozó előírás-javaslatok révén az itt előforduló védett fajok fennmaradása biztosított.

A kaszálások során fontos a bűvósávok megtartása, a megfelelő sarjúmagasság (legalább 10 cm) meghagyása, valamint a vadriasztó lánc használata.

Ürge (*Spermophilus citellus*)

A terület kijelölésének alapjául szolgáló közösségi jelentőségű állatfaj, az ürge (*Spermophilus citellus*) visszatelepítése kívánatos az eredeti élőhelyére, a legeltetési hasznosítás biztosítása esetén.

Az összegyűjtött adatok, illetve az eddigi tapasztalatok alapján érdemes a jövőbeni telepítések időpontjait az ürgék életciklusához igazítani. Az áttelepítendő ürgelelétszám megválasztásánál nem muszáj feltétlen több százas nagyságrendben gondolkodni, mert amennyiben minden tényező adott, kevesebb egyedszámmal is elérhető a siker. Telepítés előtt élőhely felméréssel ki kell választani az ürgék számára legalkalmasabb élőhelyet, lehetőleg olyat, ahol bizonyított az ürge korábbi előfordulása. Befogáshoz érdemes az ürgék számára legkevesebb stresszel járó módszert,

az élvefogó csapdát használni. Kiengedésnél a könnyebb alkalmazkodást segítve, érdemes előrefűrt lyukakat készíteni, illetve szétszéledés elkerülése végett a kiengedés területét körbekeríteni, a lyukakat pedig valamilyen eszközzel ledugózni. A kiengedés közben és után az állatokat élelemmel kell ellátni. Fűvel, gabonafélékkel, gyümölcsökkel. Valamint azokat több napig éjjel-nappal őrizni a ragadozók telepített állatokból történő zsákmányszerzésének elkerülése végett. A telepítést követően pedig a területet évenként monitorozni szükséges. A telepítés és a monitorozás tapasztalatait, eredményeit dokumentálni kell.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A természetvédelmi szempontú rendszeres felmérések a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) sztenderd protokolljai alapján készülnek. A területen végzett felmérés a védett és veszélyeztetett fajok egyes populációinak változását követi nyomon.

A tervezési területen rendszeresen felmérésre kerül az NBmR keretein belül a tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*) állománya. A felméréseket minden esetben az NBmR „Védett edényes növényfajok monitorozása” (Verzió: 2011. május 19.) protokollban lefektetett „B” mintavételi típus módszere alapján végzik a szakemberek.

Faj	Felmért terület neve	Felmérés módszere
tarka sáfrány (<i>Crocus reticulatus</i>)	Kocs (Hosszú-völgy)	B*

10. táblázat: A Kocsi gyepek területén az NBmR keretein belül rendszeresen felmért faj és módszere

*B= az összes ismert lelőhely közül minimum 5 db, kiválasztott populáció felmérése, az állományméret (szármossági érték) meghatározásával (100 db szármossági egység alatt pontosan, nagyobb szármossági egység esetében mintavételezésen alapuló becslés végezhető)

Egyéb a tervezési területen végzett felmérésekből előkerült, a fenntartási terv szempontjából fontos fajokat az alábbiakban röviden ismertetjük.

Gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*): állományának felmérése háromévente javasolható a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben meghatározott ciklus szerint.

Törpemandula (*Amygdalus nana*): állományának felmérése legalább háromévente javasolt, a Nemzeti Biodiverzitás monitorozó Rendszer-ben meghatározott ciklus szerint.

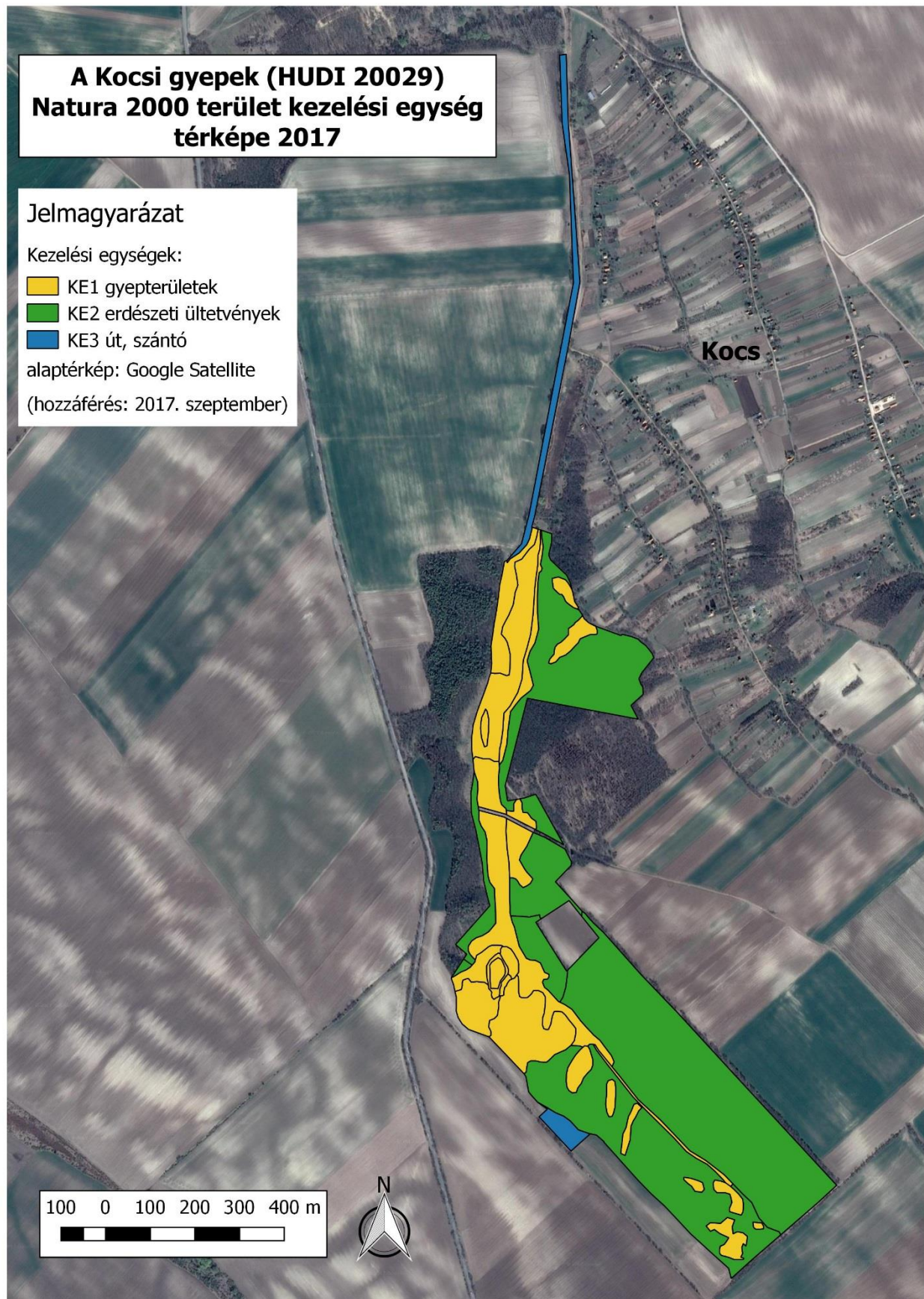
Vetővirág (*Sternbergia colchiciflora*): előkerülése a területen valószínű, megerősítésre szoruló adata van, célzott kutatás szükséges állományainak felderítésére.

A monitorozás és a hatékony állománykövetés érdekében javasoljuk a fajfelmérések rendszeres folytatását, és az élőhelytérkép 10-12 évenkénti frissítését.

A területen található idegenhonos inváziós fajok terjedésének nyomon követése szintén javasolt az élőhelytérképezéshez kapcsolódó terepi felméréssel.

3.2.5. Mellékletek

Kezelési egységek térkép:

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Kocsi gyepek (HUDI20029) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területekbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Korm.rendelet az irányadó.

Továbbá a terület 95,77%-a az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezetébe tartozik melyről a Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény rendelkezik.

Mezőgazdasági művelés alatt álló területek közül elsősorban gyepterületek találhatók a kjTT területén, valamint egyetlen, kb. fél hektáros szántóterület.

A tervezési terület szinte valamennyi mező-, illetve erdőgazdálkodással érintett része magántulajdonban van. A gyepterületek nagy részén a sok magántulajdonos miatt a jelenleg fennálló használati viszonyok is tisztázatlanok.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1 Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A területen előforduló élőhelytípusok alapján a megfelelő művelési ágak szerint az alábbi támogatások vehetők igénybe:

Erdészeti támogatások:

A Natura 2000 területen található magántulajdonú erdőterületekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések felhívás alapján igényelhető kompenzáció.

A VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik a kötelezettségeiken túl további erdő-környezetvédelmi vállalkozásokat tesznek. A támogatás három célterülete:

- szálaló erdőgazdálkodás
- erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- természetkímélő anyagmozgatás

Az erdőtüzek kialakulásának prevenciójához a VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése c. pályázati felhívás nyújt támogatást. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- tűzpászták kialakítása és fenntartása
- víznyerőhely kialakítása
- fenyő fő-fafajú állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása
- tuskósorok lehordásának támogatása

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP5-8.4.1.-16 - Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása című támogatási felhívás tartalmazza a támogatás részletes feltételeit.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a VP5- 8.5.1.-16 - Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások felhívás alapján normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető az alábbi fafajcserés szerkezet-átalakítási beavatkozások finanszírozására:

- erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- tarvágást követő teljes erdőszerkezet-átalakítás
- alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

Mezőgazdasági támogatások:

Gyepterületekre az egységes területalapú támogatás (SAPS) mellett a Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedések keretében is igényelhető támogatás a horizontális gyeptgazdálkodási tematikus programcsomagban. A programra pályázni 2015. és 2016. évben lehetett 5 éves időtartalomra.

A VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, ösztönözve a gazdálkodót szántóinak többek között gyepterületté való átalakítására. A szántóterületek visszagyepesítésével a Natura 2000 jelölő fajok és élőhelyek állapota javítható, a káros hatások csökkenthetőek.

A környezet állapotának megóvásához és javításához, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentéséhez, a biodiverzitás növeléséhez, vagyis a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításához nyújt támogatást a Vidékfejlesztési Program VP-4-10.1.1-16 felhívása (Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés). A programra pályázni 2016. évben lehetett 5 éves időtartamra.

A VP-4-11.1-11.2-15 támogatások célja egyrészt a területek ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése, másrészt ökológiai művelésbe már bevont területeken az ökológiai gazdálkodás fenntartásának segítése. Pályázni rá 2015. december 31-ig lehetett, 5 éves kötelezettségvállalási időszakra.

A Natura 2000 területen található gyepekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás a VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések felhívás alapján igényelhető kompenzációs támogatás.

3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer

Az élőhelyek mozaikos eloszlása miatt a gazdáknak pillanatnyilag nem éri meg az élőhelyek szerint eltérő módon művelni a területet. A hektár alapú támogatási rendszer helyett a területfüggő támogatás javasolt egyes kiemelt élőhelyek, fajok élőhelye tekintetében. A gazdálkodók értékmegőrző tevékenységet végeznek, és a jelenlegi támogatási összeg mellett ezen esetekben nem éri meg a gazdálkodás. Kis, értékes területekre a nagyobb támogatási összeg motiválttá teheti a gazdálkodókat, mert nehezebb kezelni és betartani az előírásokat kis területen, mint sok száz hektáron. A támogatások élőhely típusonkénti súlyozása előnyösen hatna a terület művelésére, mivel a jelenlegi támogatási rendszer a nagy területeken gazdálkodóknak kedvez. Cserjésedés visszaszorítására és az inváziós fajok eltávolítására jelenleg nincs kidolgozott támogatási rendszer, ezért javasoljuk ilyen típusú rendszer kiépítését. Olyan támogatási rendszert javasolunk, amely a cserjésedés, illetve a fertőzöttség mértékét alapul véve, javasolt technológiák (élőhelytől és fertőzöttségtől függően mechanikai, vagy kémiai módszer) alkalmazása mellett nyújtana a visszaszorításhoz támogatást.

3.3.2. Pályázatok

A területen pályázat nincs folyamatban.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Eszköz típusa	Célcsoport	Címzett	Időpont	Levelek, e-mailek, résztvevők száma
Előzetes szakmai véleményezés	Gazdálkodók, érintett hatóságok	20 hatóság, 5 magángazda	2015.október 12.	25 db levél, ugyanennyi e-mail
szakmai terepbejárás	érintett hatóságok	20 szervezet	2016.május 17.	12 fő
gazdafórum	gazdálkodók, települési önkormányzatok	29 magángazda	2016. május 18	15 fő
önkormányzati közzététel	gazdálkodók, tulajdonosok, települési önkormányzatok	Kocs önkormányzata		-
véleményezési kérelem	területileg érintett hatóságok	területileg érintett hatóságok		
honlap	lakosság			-

11. táblázat: Felhasznált kommunikációs eszközök

A Kocsi-gyepek (HUDI20029) Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítése és az egyeztetési folyamat során az alábbi megkeresések történtek:

- 2015. szeptember 28-án tájékoztattuk az érintett földtulajdonosokat és a területileg illetékes államigazgatási szerveket a tervezés megkezdéséről, valamint kértük előzetes észrevételeiket.
- 2016. május 17-én szakmai terepbejárás történt, amelynek során a területen gazdálkodókkal, valamint az érintett hatóságok képviselőivel történt egyeztetés.
- 2016. május 18-án gazdafórum keretében ismételten megtörtént a terv egyeztetése. Erre az eseményre kifejezetten a területen ténylegesen gazdálkodó érintetteket vártuk.
- a fenntartási terveket 2016. június 29-én megküldtük az érintett önkormányzatoknak kifüggesztésre. Ezzel egyidőben megküldtük e-mailek majd postai úton is az érintett hatóságoknak a tervet, a véleményeket augusztus 15-ig vártuk vissza.

-

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A fenntartási terv egyeztetése során a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság által az alább felsorolt érdekeltek megkeresése történt meg.

1. előzetes szakmai véleménykérés

a. **címzett:** helyben érintett gazdálkodók, illetve hivatalok

- Kocs Község Önkormányzata
- Komárom-Esztergom megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály Építésügyi Osztály

- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály
- Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály
- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály
- Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
- Pest Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal tati Járási Hivatala
- MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoport
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Komárom-Esztergom Megyei Kirendeltség
- Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság
- Kocsi Földtulajdonosok Vadásztársaság
- Országos Erdészeti Egyesület
- Magyar Természetvédők Szövetsége
- Komáromi Vízitársulat
- Gazdálkodók: (28 fő)

2. szakmai terepbejárás

a. **címzett:** helyben érintett hivatalok

- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi felügyeleti Főosztály Építésügyi Osztály
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Soproni Hatósági Iroda
- Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság
- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Komárom-Esztergom Megyei Kirendeltség
- Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály
- Pest Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
- Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály (vadászat)
- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály
- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Tatai Járási Hivatal
- MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoport
- Országos Erdészeti Egyesület
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Komárom-Esztergom Megyei Igazgatóság
- Komáromi Vízitársulat
- Kocsi Földtulajdonosok Vadásztársasága

- Kocs Község Önkormányzat
 - Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ)
 - b. **résztevők száma:** 12 fő
 - c. **alátámasztó dokumentum:** jelenléti ív, emlékeztető (4. számú melléklet)
3. **gazdafórum:**
- a. **címzett:** helyben érintett gazdálkodók (28 fő)
 - b. **résztevők száma:** 15 fő
 - c. **alátámasztó dokumentum:** jelenléti ív, emlékeztető (5. számú melléklet)
4. **önkormányzati közzététel**
- a. **címzett:**
 - Kocs Község Önkormányzata
 - b. **érintettek száma:** 1 hivatal
 - c. **alátámasztó dokumentum:** 1 db postai levél, 1 db igazolás (6. számú melléklet)
5. **véleményezési kérelem**
- a. **címzett:**
 - Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi felügyeleti Főosztály Építésügyi Osztály
 - Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Soproni Hatósági Iroda
 - Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság
 - Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály
 - Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Komárom-Esztergom Megyei Kirendeltség
 - Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály
 - Pest Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály
 - Komárom-Esztergom Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
 - Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
 - Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály (vadászat)
 - Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály
 - Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Tatai Járási Hivatal
 - MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoport
 - Országos Erdészeti Egyesület
 - Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
 - Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Komárom-Esztergom Megyei Igazgatóság
 - Komáromi Vízitársulat
 - Kocsi Földtulajdonosok Vadásztársasága
 - Kocs Község Önkormányzat
 - Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ)
 - b. **beérkezett vélemények száma:** 9db
 - c. **alátámasztó dokumentum:** kiküldött postai levelek és e-mailek

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A fenntartási tervben foglaltakkal kapcsolatosan az érintett államigazgatási szervek és a gazdálkodók általában egyetértésüket fejezték ki. A mezőgazdasági igazgatási szervek néhány jogszabályhelyre hívták fel a figyelmet, melyek a gazdálkodás során betartandóak, de a fenntartási tervvel nem ellentétesek.

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás
Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	2015. október 26. 2016. augusztus 16.	<u>Előzetesen:</u> a társulat kezelésében lévő vízfolyást a terület nem érint. A Kocs-Mocsai vízfolyás tulajdonosa Kocs község Önkormányzata <u>Egyeztetés:</u> kezelésükben lévő vízfolyást a terv nem érint.	A Vízügyi Igazgatóság, illetve Kocs község önkormányzatának véleménye az ügyben eltér.
Kocs Község Önkormányzat	2016. augusztus 11.	<u>Egyeztetés:</u> A terv 1.7.6 fejezetében hibásan szerepel a Kocs-Mocsai vízfolyás tulajdonosa,	A hiba a tervben javításra került.
Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály	2015. november 5. 2016. augusztus 15.	<u>Előzetesen:</u> megküldték a területre vonatkozó vadgazdálkodási üzemtervet. Észrevételükben elmondták, hogy a vaddisznó túlzott jelenléte a területre káros egyrészt a föld és növények túsása, másrészt az apróvad fészkek tönkretétele miatt. Ezért a hatóság növeli a lelövési tervszámot, illetve nem teljesítés esetén bírságot szab ki. <u>Egyeztetés:</u> a terv vadgazdálkodáshoz köthető javaslataival egyetértettek	A javaslatok bekerültek a terv 2. fejezetébe.
Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Növény-és talajvédelmi Osztály	2015. október 19.	<u>Előzetesen:</u> felhívták a figyelmet, hogy a Kocsi gyepek Natura 2000 terület a 43/2007 (VI.1.) FVM rendelet értelmében nitrátérzékeny. Ennek értelmében az évente kijuttatott nitrogén mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha értéket, és a maximális állatlétszám 15 ÁE/ha lehet.	Az említett jogszabály bekerült a terv 3.3 fejezetébe.
Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság	2015. október 21. 2016. augusztus 11.	<u>Előzetesen:</u> nem befolyásolja a rendőrség ellenőrző tevékenységét, így javaslatot, észrevételt nem tettek. <u>Egyeztetés:</u> leírták, hogy egy esetben történt hatósági eljárás a területen az elmúlt 5 évben falopás miatt. Más tekintetben egyetértenek.	-
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Komárom-Esztergom Megyei Kirendeltség	2015. október 28. 2016. augusztus 12.	<u>Előzetesen:</u> a területet a MEPAR alapján nem tudták beazonosítani, így a fenntartási terv befolyásoló tényezői nem az MVH hatáskörébe tartoznak. <u>Egyeztetés:</u> javasolták a tisztító kaszálások időpontját augusztus 1-re módosítani, hogy az agrártámogatási rendszerrel kompatibilis legyen.	A javaslatnak megfelelően a terv 3.2.1. Élőhelyek kezelése, 1. kezelési egység – Általános kezelési javaslatok része módosításra került.

12. táblázat: Beérkezett érdemi vélemények és azok tervbe építése

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A tervezési terület Magyarország Kistájainak Katasztere alapján a Kisalföldön, azon belül a Komárom-Esztergomi síkságon található, az Igmánd-Kisbéri-medence kistáj része. Közigazgatásilag Kocs községhez tartozik, annak külterületén helyezkedik el. A tájat alapvetően a lapos dombhátak és széles völgytalpak jellemzik. A felszín magassága 125-180 m közötti. Legmagasabb pontja a Kocs-hegy (218 m). A relatív relief a táj északi és középső kétharmadában 5-10 m/km², peremein 1-25 m/km², sőt, Kisbértől ÉK-re 25-50 m/km²-re emelkedik. A felszínt számos, a Bakonyból északnak futó patak völgye tagolja. A domborzat a területhasznosítást nem akadályozza, a patak völgyek valamivel nedvesebb termőhelyek. maga a terület egy platóba bevágódott löszvölgy, mely a befolyó vizeket összegyűjti, azonban nem alakult ki a völgyben se állandó, se időszakos vízfolyás.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Mérsékelt meleg éghajlattípusba tartozik, mérsékelt száraz. 9,8 – 10,2 °C közötti az évi, és 16,5 °C a vegetációs időszak középhőmérséklete. Az évi legmagasabb hőmérsékletek 30 évi átlaga 33,5 – 34 °C, míg a legalacsonyabbaké -16 és -16,5 °C közötti. A sokévi csapadékátlag 550-600 mm. Ebből a vegetációs időszakban mintegy 320-340 mm hullik. Az uralkodó szélirány ÉNy-i, az átlagos szélesség 3 m/s körüli.

Az éghajlati adottságok a Kárpát-medencében a jégkorszak óta megtalálható természetes társulások létét alapvetően nem veszélyeztetik. A jövőbeni klímaváltozás hatásai nem felbecsülhetők.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A térség a Bakonyból a Dunához folyó patakok vízgyűjtő területe. Elég száraz, gyenge lefolyású terület. Az árvizek a tavaszi hóolvadás és a kora nyári esőzések alkalmával jelentkeznek, míg a kisvizek ősszel szokásosak. A talajvíz mélysége általában néhány méter, mennyisége csekély. Kémiai jellege túlnyomóan kalcium-magnezium-hidrogénkarbonátos. A rétegvíz mennyisége a többnyire agyagos tározó rétegekben csekély. A Kocs-Mocsai vízfolyás felső szakasza érinti a területet, valamint a terület nyugati szélén található egy mesterségesen kialakított, gáttal elzárt mélyedés, melyben időszakos vízállás van.

A vízrajzi adottságok és a kiszáradás a jelölő élőhely (Síksági pannon löszgyepek (6510)*) állapotát alig befolyásolják.

1.1.3. Talajtani adottságok

A talaj felszíne hullámos sík, amelyet a víz és a szélerózió egyaránt pusztít. Felszínét löszös-homokos üledék borítja, amely a lejtőkön nem állékony, ezért fokozatosan pusztul. A kistájt az erdő-, csernozjom és a réti talajképződmények mozaikja jellemzi. Alapvetően 3 talajszelvény határára helyezkedik el a terület. Nagyobb része löszös üledéken kialakult csernozjom - barna erdőtalaj és réti öntéstalaj. Jó víznyelésű és vízvezető-képességű, jó vízraktározó-képességű, jó víztartó talajok jellemzik. a csernozjom erdőtalaj gyengén savanyú kémhatású, míg a réti öntéstalaj felszínről karbonátos.

A terület élőhelyei a talajtani adottságoknak megfelelően alakultak ki. A talajok jellegének gyors változása nem várható, ezért a jövőben sem befolyásolják az élőhelyek fennmaradását.

1.2. Természeti adottságok

A természetmegőrzési terület az Igmánd-Kisbéri medence löszfelszínébe vágódott völgy, teljes egészében potenciális erdőterület. A meredekebb völgyoldalakon, löszgerinceken löszgyepek képviselik a tájhasználat során kialakult vegetációt. Az évszázadok óta művelt tájban ma legjellemzőbbek a nagytáblás szántók. A természetközeli vegetáció maradványai a hullámos felszínbe bevágódó kisebb löszvölgyekben, a többszörösen elágazó völgyrendszerekben maradtak fenn.

A meredek völgyoldalak némelyikén még manapság is löszpusztagyepek találhatóak. A fásszárú növényzet főként akácok ültetvényeiből áll. Lösztölgyes-fragmentum ezen a vidéken nem maradt fenn. Gyakoriak a galagonyás cserjések, melyek a legeltetés nagyarányú felhagyása miatt a gyepek rovására terjednek. A völgyaljakban kaszált, ritkán legeltetett üde jellegtelen gyepek maradtak meg. A Kocs-i Hosszú völgy területét az első katonai felmérés térképén elnagyoltan ábrázolták, a völgyaljba vízfolyást, mellette gyepeket ábrázoltak keskeny csíkban, a plató területeket szántónak jelölték. A második katonai felmérés térképén a völgytalpon vizenyős gyepek a völgyoldalakon erdő jelölés látható. Az 1941-ben készült katonai felmérés térképén a völgy keleti lejtőjén erdőket ábrázoltak, a nyugatin gyepeket, fás legelőket. Az 1978-ban készült légifelvételen a völgy keleti oldalán fiatalos, részben frissen telepített erdőállományok láthatóak, a keleti oldalon ritkás, idős faállomány (szinte legelőerdő szerű) van, a gyepterületek kiterjedése a mainál nagyobb.

A Hosszú-völgy legnagyobb részét, ma akác ültetvények borítják, melyek alatt jellegtelen gyomos növényzet alakult ki, csak a löszflóra egyes elemei éltek túl. A legértékesebb túlélő a tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*), aminek több százezer egyedes populációja van a területen. Jellemző még a gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*) előfordulása. A löszgyepek erősen degradáltak, jellegtelenek. Az állományalkotó fajok közül a leggyakoribb a pusztai csenkesz (*Festuca rupicola*), kunkorodó árvalányhaj (*Stipa capillata*), árva rozsok (*Bromus inermis*), deres búzafű (*Agropyron intermedium*), élesmosófű (*Chrysopogon gryllus*). Az erodált talajú lejtőkön a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*) szaporodik el. A kétszikűek közül jellemző a mezei zsálya (*Salvia pratensis*), tejoltó galaj (*Galium verum*), réti útifű (*Plantago media*), ligeti zsálya (*Salvia nemorosa*), az egykor erősen legeltetett helyeken gyakori a mezei iringó (*Eryngium campestre*), tövises iglice (*Ononis spinosa*). A fajgazdagabb állományokban megjelenik a hengerfészekű peremizs (*Inula germanica*).

A kJT állattani adottságait meghatározza a befoglaló táj agrár jellege. Nagyvad fajok közül jellemző az őz (*Capreolus capreolus*), apróvad fajok közül a mezei nyúl (*Lepus europaeus*), fácán (*Phasianus colchicus*) jelenléte. A terület egyenesszárnú faunája nem túlságosan gazdag, 16 faj három mintavételi ponton, ami valószínűsíthető, hogy a korábbi területhasználattal függhet össze. A Kocsi gyepek SCI gyepterületein élő ízeltlábúak nagy részére, így az egyenesszárnúakra is igaz lehet, hogy mivel egy intenzív agrártájba ágyazott izolált, és nem túl nagy kiterjedésű élőhely komplexről van szó, az egyes populációk lokálisan viszonylag nagy eséllyel kipusztulhatnak. Ezek az események a rekolonizáció lehetősége híján összességében az érzékenyebb fajok eltűnéséhez, így a fauna elszegényedéséhez vezethettek. Madárfajok közül a töviszűrő gébics (*Lanius collurio*) 3-4 fészkelő páros állománya található a területen.

A Kocsi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület főbb élőhelytípusai.

Á-NÉR kód	Á-NÉR élőhelytípus rövid elnevezése	Natura 2000 kód	Natura2000 elnevezése	Terület (ha)
H5a	Löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek	6250*	Síksági pannon löszsztyepppek	4,6145
H5axOC	Löszgyepek és jellegtelen üde gyepek			0,6114
OB	Jellegtelen üde gyepek			3,8058
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek			2,5988
OF	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek és löszgyepek			1,3649
P2axH5a	Üde és nedves cserjés és löszgyepek			0,9408
S1	Ültetett akácok			22,1220
S1xOC	Ültetett akácok és löszgyepek			9,5078
S4	Ültetett erdei- és feketefenyves			0,1022
U11	Út-és vasúthálózat			1,4797
U9	Állóvizek			0,1790

13. táblázat: A Kocsi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület főbb élőhelytípusai

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Natura 2000 adatlapon szereplő jelölő élőhelyek és adataik:

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
6250*	Síksági pannon löszgyepek	B

14. táblázat: A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhely neve Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja: 6250*

Élőhely előfordulásai a területen:

A löszvölgyek oldalait borítja a nem erdősített, vagy degradált részeken a völgyekben elszórtan, valamint foltokban az akácok állományok alatt.

Élőhely kiterjedése a területen:

Natura 2000 adatlap alapján 4,36 ha, a felmérés alapján 4,61 ha a fenntartási tervhez készített élőhely térkép alapján nagyobb az élőhely kiterjedése, mint a korábban becsült, nem valós változás, pontos terepi felmérés

Élőhely jellemzése:

Figyelembe vett élőhelyfoltok Á-NÉR kategóriái: H5a, OCxH5a kiterjedésének fele. A löszgyepek erősen degradáltak, jellegtelenek. Az állományalkotó fajok közül a leggyakoribb a pusztai csenkesz (*Festuca rupicola*), kunkorodó árvalányhaj (*Stipa capillata*), árva rozsok (*Bromus inermis*), deres búzafű (*Agropyron intermedium*), élesmosófű (*Chrysopogon gryllus*). Az erodált talajú lejtőkön a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*) szaporodik el. A kétszikűek közül jellemző

a mezei zsálya (*Salvia pratensis*), tejoltó galaj (*Galium verum*), réti útifű (*Plantago media*), ligeti zsálya (*Salvia nemorosa*), az egykor erősen legeltetett helyeken gyakori a mezei iringó (*Eryngium campestre*), tövises iglice (*Ononis spinosa*). A fajgazdagabb állományokban megjelenik a hengerfészű peremizs (*Inula germanica*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az állományok a Németh – Seregélyes természetességi kategóriák alapján többnyire közepesen, erősen leromlottak, tehát 2-es, 3-as természetességi értékkel rendelkeznek, fajkészletükből hiányoznak a színezőelemek.

Élőhely veszélyeztetettsége:

erősen veszélyeztetett elsősorban a kis kiterjedés miatt.

Veszélyeztető tényezők:

A közelmúltban az *alullegeltetés* több helyen gondot okozott; ma ezeken a helyeken erősen gyomos, jellegtelen gyepeket találunk. A nem legeltetett völgyoldalokon a *cserjésedés* a veszélyeztető tényező. Az akácok felől terjed az *akác* (*Robinia pseudo-acacia*), de még súlyosabb gondot jelent a mirigyes *bálványfa* (*Ailanthus altissima*) inváziója. A löszvölgyeket körbevevő szántókról *bemosódó műtrágyák* gyomosodást okoznak, a *növényvédő szerek* a diverzitás csökkenéséhez vezetnek.

A03.01 (intenzív vagy intenzívebb kaszálás), A04.03 (pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya), A07 (biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata), B2 (erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)), C01.01 (homok- és kavicskitermelés), E03.01 (háztartási hulladék), F03.01 (vadászat), F03.01.01 (vadak károkozása), F04.01 (növények kiásása), G01.03 (motoros járművel végzett tevékenység), H01.03 (egyéb pontszerű felszíni vízszennyezés), I01 (idegenhonos inváziós fajok jelenléte), K02.01 (fajösszetétel változás, szukcesszió)

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A tervezési területen közösségi jelentőségű növényfaj nem fordul elő.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)	Javasolt
II.; IV	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C	NP (not present) kategóriába történő átsorolása

15. táblázat: A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Faj magyar neve (tudományos neve) közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

Irányelv melléklete: II., IV

Faj előfordulásai a területen: jelenleg nem található a területen

Állománymagyság (jelölés):	500 egyed
Állománymagyság (tervkészítéskor):	jelenleg nem ismert szaporodó állománya a területen
Állomány változásának tendenciái és okai:	A kijelölés eredeti területe módosult, ezért a korábbi becslés túlzó volt, a terület ürgeállománya már a kijelöléskor is kipusztulóban volt
Faj veszélyeztetettsége:	erősen veszélyeztetett, kicsi populációmérettel rendelkezik.
Veszélyeztető tényezők:	A terület legeltetésének felhagyása a faj eltűnését eredményezte. A04.03 (pásztorokodás felhagyása, legeltetés hiánya)

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
törpemandula	<i>Amygdalus nana</i>	V	A szubkontinentális peripannon cserjések maradványát jelzi a területen.
tarka sárfány	<i>Crocus reticulatus</i>	V	Állománya jelenleg nem veszélyeztetett, de populációja folyamatos csökkenést mutat
gumós macskahere	<i>Phlomis tuberosa</i>	V	Az egykori löszvegetáció maradványa az ültetett akácos alatt.

16. táblázat: A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A tervezési területen az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján nagyjából megegyező a gyepek és erdők kiterjedése, ugyanakkor a szukcesszió miatt a gyepek tényleges kiterjedése az ingatlan-nyilvántartási adatoknál valamivel kisebb, illetve a gyep művelési ágban nyilvántartott területek közül egy kb. fél hektáros részt szántóként hasznosítanak.

Ingatlan-nyilvántartás szerinti művelési ág megoszlás:

művelési ág	terület (ha)	terület (%)
legelő	23,85	50,5
erdő	20,44	43,3
kivett	2,96	6,2
ÖSSZESEN	47,25	100

17. táblázat: Művelési ág szerinti megoszlás

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A tervezési terület az ingatlanok megközelítését szolgáló önkormányzati tulajdonú földúton kívül teljes egészében magántulajdonban van.

Ingatlan-nyilvántartás szerinti tulajdonviszonyok:

Tulajdonos	Vagyongkezelő	terület (ha)	arány %
Magán	—	44,29	93,73
Önkormányzat	—	2,96	6,27
Összesen		47,25	100

18. táblázat: Tulajdoni viszonyok

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A 18. század végén készült térkép tanúsága szerint Kocs környéke akkor már szinte teljesen fátlan volt. A falu körül azonban akkor még hatalmas kiterjedésű gyepek voltak, melyeket mára szinte mind felszántottak. Mindössze néhány meredek oldalú völgyben – így a Hosszú-völgyben – maradt fenn természetszerű növényzet.

A természetmegőrzési terület környékén, mint ahogy a Kisalföld nagy részén, az utóbbi száz évben az intenzív mezőgazdaság az uralkodó tájhasználat. A táj nagy részén évszázadok óta szántóföldek és helyenként legelők jellemzők. Az erdős vegetációt már sok évszázaddal ezelőtt kiirtották. A fásszárú növényzetet elsősorban az utóbbi évszázadban telepített akácok képviselik.

A Natura 2000 terület nagy részén ezzel szemben ma is, és az elmúlt évszázadokban is a gyepek voltak jellemzőek, amelyeken legeltetési állattartás zajlott, amit felváltott kaszálási hasznosítás, illetve a terület több mint 2/3-át akáccal beültették. Az I. és a II. Katonai Felmérés térképszelvényein egyaránt megfigyelhető, hogy a Natura 2000 terület mai határain túl is legelők és kaszálók húzódtak. Az állattartásra utal a megmaradt gémeskutak helyei, maradványai.

A területen az 1950-től 1977-ig működő három mezőgazdasági termelőszövetkezet egyesülése révén alakult ki az „Aranykalász” MgTsz, amely változatlan formában 1977-től 1992-ig működött.

Elsősorban legeltetéssel, kisebb mértékben kaszálással hasznosították a gyepterületet. A TSz megszűnését követően a területek magántulajdonba kerültek, a kaszálási gazdálkodást elsősorban a tulajdonosok vagy bérlők végzik. A völgyaljakat kaszálással hasznosítják. A terület egy jelentős részét fehér akáccal betelepítették, míg több foltban idegenhonos inváziós lágyszárúak jelentek meg, illetve spontán szukcessziós folyamatok indultak, amiben alapvetően az idegenhonos fehér akác dominál.

A mezőgazdasági hasznosítás a jelölő élőhelytípus és faj fennmaradását alapvetően biztosítja, de a legeltetési hasznosítás esetleges visszatérével az élőhelyek természetessége és fajgazdagsága javulna.

1.3.3.2. Erdészet

A tervezési területen lévő erdők teljes egészében magán tulajdonban vannak. Az erdők kora 20 és 60 év között van, fatermő képességük közepes. Az erdők elsősorban talajvédelmi (TAV) rendeltetésűek, a Natura 2000 rendeltetés nem jelenik meg. A területen kizárólag mesterségesen létrehozott faültetvények találhatók, a faállományban az idegenhonos fehér akác (A) dominál. A véghasználati lehetőség tarvágás (TRV), az előhasználati lehetőség törzskiválasztó gyérítés (TKGY). A gyepek nem megfelelő műveléséből adódóan a fehér akác terjedőben van, az erdőkben és környezetükben megtalálható jelölő élőhelyek fennmaradása veszélyben van, ezért a jelenlegi állapot nem ideális természetvédelmi szempontból. A fafajösszetétel alapvetően veszélyezteti a terület jelölő élőhelytípusát is (magszórás, gyökérsarjak terjedése), ezért célszerű megvizsgálni a véghasználatok során a fafajcserés szerkezetátalakítás lehetőségét, potenciális tatárjuharos-löszölgyesekre jellemző fafajok ültetését (különösen: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), kocsánytalan tölgy (*Quercus paetraea agg.*), molyhos tölgy (*Quercus pubescens*), csertölgy (*Quercus cerris*), mezei juhar (*Acer campestre*), mezei szil (*Ulmus minor*), fehér nyár (*Populus alba*)) elsősorban a kiejárlás alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolható gyepterületekkel határos 10-15 méteres sávban.

Tulajdonformák területmegoszlása						
Tulajdonforma	Erdő-		Egyéb-		Összesen	
	r é s z l e t					
	ha	db	ha	db	ha	db
Magán tulajdon	32,00	5			32,00	5
Összesen	32,00	5			32,00	5

19. táblázat: Tulajdonformák területmegoszlása

Fafajok korosztály táblája												
Fafaj	1-10	11-20	21-30	31-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-140	141-	Összesen	%
A			8,98	14,23	8,79						32,00	100,0
Összesen			8,98	14,23	8,79						32,00	100,0
Üres												
Mindösszesen											32,00	

20. táblázat: Fafajok korosztály táblája

Faállománytípusok megoszlása fatermőképességi csoportok szerint													
E l s ő d l e g e s r e n d e l t e t é s													
Faállomány		Faanyagtermelést szolgáló erdőkben				Különleges erdőkben				Összes erdőkben			
típus		Jó	Közepes	Gyenge	Összes	Jó	Közepes	Gyenge	Összes	Jó	Közepes	Gyenge	Összes
Akác	ha						32,00		32,00		32,00		32,00
	%						100,0		100,0		100,0		100,0
ÖSSZESEN	ha						32,00		32,00		32,00		32,00
	%						100,0		100,0		100,0		100,0
ÜRES													
MINDÖSSZESEN	ha								32,00				32,00
	%								100,0				100,0

21. táblázat: Faállománytípusok megoszlása fatermőképességi csoportok szerint

Natura 2000 területek részletes területkimutatása (fahasználati mód)																
			Natura 2000 terület 1						Natura 2000 terület 2							
Helység: 4547 Kocs																
Tag	Részlet	Terület	Jogi jelleg	Élőhely kódja	Védettség foka	Rezervátum típusa	Természetesség	Rendeltetés			Művelet					
								Elsődleges	További I.	További II.	1. használati mód	Sürgősség	2. használati mód	Sürgősség	3. használati mód	Sürgősség
6	B	7,88	I		NV		5	TAV								
6	D	0,91			NV		5	TAV	FT		TRV	1				
6	E	6,47			NV		5	TAV	FT		TKGY	2				
6	F	7,76			NV		5	TAV	FT							
6	G	8,98	I		NV		5	TAV	FT							

22. táblázat: Natura 2000 területek részletes területkimutatása (fahasználati mód)

Natura 2000 területek részletes területkimutatása (erdősítés)												
			Natura 2000 terület 1					Natura 2000 terület 2				
Helység: 4547 Kocs												
Tag	Részlet	Terület	Élőhely kódja	Természetesség	E r d ő s í t é s							
					Jellege	Módja I.	Célállománya I.	Módja II.	Célállománya II.	E l e g y f a f a j o k		
										I.	II.	
6	B	7,88		5								
6	D	0,91		5	TRV	TFSM	A					
6	E	6,47		5								
6	F	7,76		5								
6	G	8,98		5								

23 táblázat: Natura 2000 területek részletes területkimutatása (erdősítés)

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, vadászat, halászat, horgászat

A tervezési terület a Bakonyalja-Komáromi vadgazdálkodási Tájégségegység 11-251510 kódszámú vadgazdálkodási egységébe tartozik. A területre jelenleg nincs érvényben sem tájégségi vadgazdálkodási terv, sem vadgazdálkodási üzemterv. Vadászatra jogosult: Kocs Községi Földtulajdonosok vadásztársasága.

A területen problémát okoz a túltartott vadállomány, elsősorban a vaddisznó, mely túrásával, taposásával a jelölő élőhelyet károsítja.

Halászati, horgászati tevékenység nem folyik a területen

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

Vízgazdálkodási tevékenység nem folyik a területen. A Kocs-Mocsai vízfolyás felső szakasza érinti a területet, melynek tulajdoni és kezelői viszonyai nem tisztázottak. A terület nyugati szélén található egy mesterségesen kialakított, gáttal elzárt mélyedés, melyben időszakos vízállás van.

A tervezési terület a Duna részvízgyűjtő Cuhai-Bakony-ér és Concó alegységhez tartozik, melyre 2016 áprilisában fogadták el a Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervet. A jelölő értékekre a vízellátottság nincs hatással.

1.3.3.5. Turizmus

Szervezett turisztikai hasznosítás a területen nem folyik.

A területen 2015-ben a Tata és környéke Turisztikai Egyesület természetvédelmi tanösvényt létesített 4 km hosszban 12 állomáshellyel. Néhány állomás megközelítése taposási kárt okoz a jelölő élőhelyen.

1.3.3.6. Ipar

Ipari tevékenység nem folyik a területen. Anyagbánya nincs a területen. A kJT területén az ipari tevékenység nem befolyásolja a Natura 2000 jelölő fajok és élőhelyek megőrizhetőségét.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A területet egy Y-alakú földút tárja fel, melyről kisebb vak-utak ágaznak le, mely a mezőgazdasági használatához kötődő földutak, illetve erdő- és vadgazdálkodási utak. A területen elektromos légvezeték nem halad át.

A területen állandó épület nem található.

Az infrastruktúrális elemek a tervezési terület természeti állapotát lényegesen nem befolyásolják.

1.3.3.8. Településrendezési eszközök

- Kocs Község Önkormányzat Képviselő testületének 8/2002. (III.1.) számú, többször módosított határozata Kocs község Településszerkezeti Tervéről
- Kocs Község Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2002. (III. 4.) számú, többször módosított rendelete Kocs Község Helyi Építési Szabályozásáról

A Kocshoz tartozó terület legnagyobb része korlátozott mezőgazdasági terület besorolás alá esik. Az övezetben a gyepek (rét, legelő), nádas, mocsár, vízállásos földhivatali besorolású telkek művelési ága nem változtatható meg. Korlátozott használatú mezőgazdasági területen építmény nem létesíthető. Az övezetben a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelő mezőgazdasági tevékenység folytatható a vonatkozó jogszabályok alapján. Ezen túl az üzemtervezett erdők a gazdasági rendeltetésű erdők besorolású területek közé tartoznak.

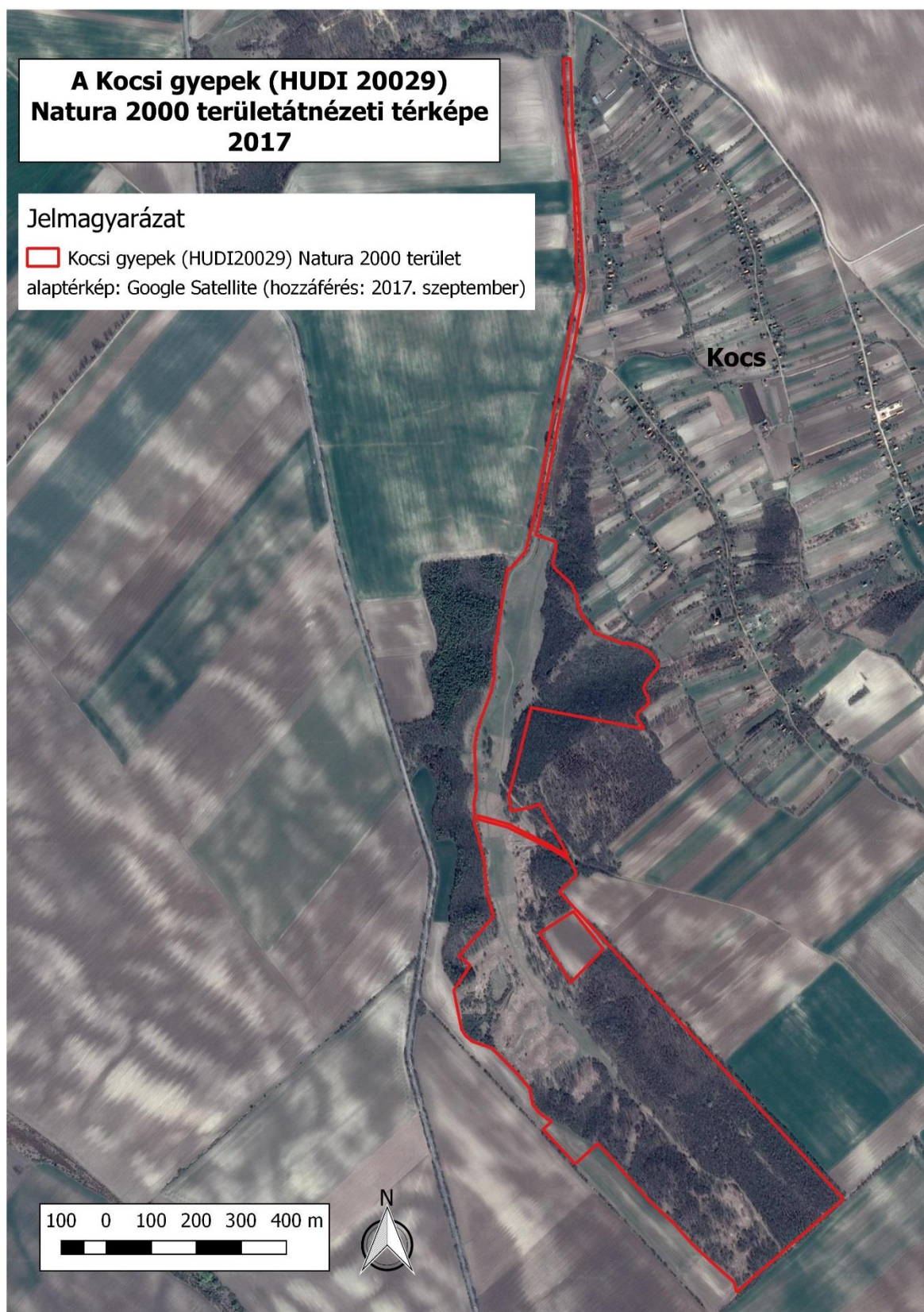
2. Felhasznált irodalom

- HARASZTHY L. (szerk.) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. Pro Vértess Közalapítvány, Csákvár
- MAROSI S. – SOMOGYI S. (szerk.) 1990: Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest.
- ZÓLYOMI B. 1989: Természetes növénytakaró. – In: Magyarország Nemzeti Atlasza (szerk.: Pécsi M.). – Kartográfiai Vállalat, Budapest. pp. 89.
- SZÖVÉNYI G. (2016): Egyenesszárnýú rovarok monitorozása a Kocsi gyepek (HUDI20029) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen 2016-ban (Kézirat)
- FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat)

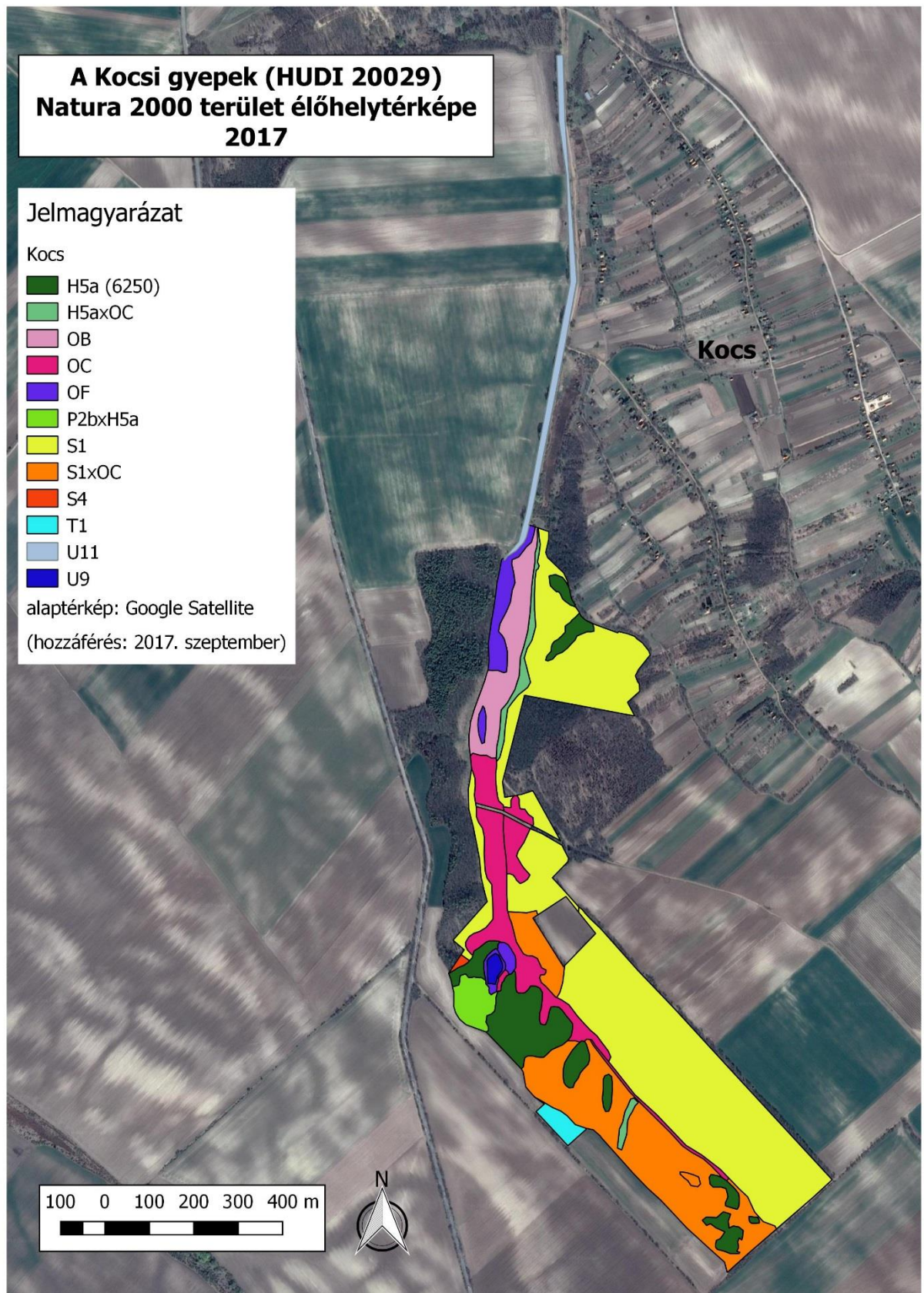
3. Térképek és mellékletek

1. számú melléklet: Kocsi gyepek (HUDI20029) Natura 2000 terület átnézeti térképe
2. számú melléklet: Kocsi gyepek (HUDI20029) Natura 2000 terület élőhelytérképe

1. melléklet: Kocsi gyepek (HUDI20029) Natura 2000 terület átnézeti térképe

2. melléklet: Kocsi gyepek (HUDI20029) Natura 2000 terület élőhelytérképe

A Kocsi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület főbb élőhelytípusai.

<i>Á-NÉR kód</i>	<i>Á-NÉR élőhelytípus rövid elnevezése</i>	<i>Natura 2000 kód</i>	<i>Natura2000 elnevezése</i>	<i>Terület (ha)</i>
H5a	Lőszgyepek, kötött talajú sztyepprétek	6250*	Síksági pannon lőszsztyepppek	4,6145
H5axOC	Lőszgyepek és jellegtelen üde gyepek			0,6114
OB	Jellegtelen üde gyepek			3,8058
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek			2,5988
OF	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek és lőszgyepek			1,3649
P2axH5a	Üde és nedves cserjés és lőszgyepek			0,9408
S1	Ültetett akácosok			22,1220
S1xOC	Ültetett akácosok és lőszgyepek			9,5078
S4	Ültetett erdei- és feketefenyves			0,1022
U11	Út-és vasúthálózat			1,4797
U9	Állóvizek			0,1790

24. táblázat: A Kocsi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület főbb élőhelytípusai